

BISERICA și ȘCOLA.

Foiă bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 d v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Nr. 2822/1898

Prin acésta se publică terminul pentru ținerea esamenelor de **cualificațiune** învățătoréscă pe ziua de **17/29 Iunie 1898** și în următoarele zile la institutul nostru pedagogic-teologic din Arad. Recurenții au să-și substérnă recursele lor la subscripsul Consistoriu până în 14/26 Iunie a. c. provédute cu atestat de botez, absolutoriu preparandial și cu documentele recerute de regulament; ér la đisul termin de 17/29 Iunie, la 8 óre dimineața să se prezenteze în sala mare a seminariului nostru diecesan spre a lucra temele.

Arad, 21 Mai 1898.

Consistoriul eparchial gr. or.
rom. din Arad.

In ziua împlinirii făgăduinții.

Serbăm astăzi prasnica mare, în carele se împlinesce făgăduința Domnului. Duchul sfânt se pogoră preste Apostoli ca o suflare de vânt, ce vine repede; și apostolii Domaului, inzestrați cu „putere de sus“ încep a propaga cuvântul descoperit al lui Dumneșeu în sinul popórelor.

Prin faptul acesta se începe în lume o nouă viață, o viață a darului și adevérului dumneșeiesc dat noué prin Domnul Christos, ca să-ne putem câștiga condițiunile pentru bunăstare și înaintare. Prin cea dântai predică rostită de Apostolul Petru în Ierusalim biserica creștină intră în o aprigă luptă cu „duchul lumii.“ Popórele insetate după bunăstare și fericire primesc cu bucuria cuvântul Domnului. Căldura, cu carea primesc popórele creștinismul, provócă în cărturari și în farisei, precum și în filo-

sofi păgâni ură și amărăciune; și conduși de acés-tă ură se încercă cu tóte mijlócele a împedeca lă-țirea creștinismului. Acesta însă primește cu bucu-riă lupta și gónele inscenate în contra sa; și bise-rica iese biruitoáia din crâncenele góne îndurate în timpul celor dântai trei veacuri, și își-iea locul, ca-rele îi-compete în conducerea spirituală a popórelor. Lupta bisericii cu „duchul lumii“ se contiauă în altă formă și mai departe. Ea n'a încetat nici as-tăzi; din contră și astăzi luptă biserica o luptă din cele mai grele cu o mulțime de direcțiuni contrarie creștinismului. Așa ni-se pare însă noué, că lumea de astăzi a ajuns deja stadiul, în carele mai cu-rând, seau mai târđiu se va convinge și va trebui să recunóscă că direcțiune ea inițiată în apusul Euro-pii cu lovituri în contra bisericii și religiunii, consti-tuie cea mai mare primejdiă pentru timpul, în ca-rele trăim; ér în fața primejdiei, este natural, că lumea prin forța și sila împrejurărilor trebuie să-iea o altă direcțiune, carea i-o impune chiar sêmțul de conservare.

În punctul acesta ne-a atras luarea aminte în zilele trecute două împrejurări, și anume: un jurn-al de frunte germân a publicat o critică asupra o-purilor beletristice apărute în timpul din urmă în literatura germână. Opurile de acés-tă natură, precum se scie, au menițiunea, că să fiă pen-tru cetitori mijloc pentru recreațiune spirituală, și în același timp mijloc de învățatură. Și cri-ticul, de carele vorbim, constată, că tóte lucrările mai noué apărute în literatura germână de curând, ca romane și novele disgustă, și dispun réu pre ceti-tori, din motivul, că aprópe tóte se terminéză cu fapte deprimatóre, cu divorții, cu sinucideri și cu

alte calamități. Causa acestei aparițiuni este de sigur împrejurarea, că slăbiciunile și nemulțămirea generală a timpului, în care trăim, a intrat și în literatură.

Al doilea moment, carele ne-a atras luarea aminte, este că ocupându-se un jurnal de frunte dela noi din țară de reforma planului de învățământ pentru școlile medie, constată, că astăzi în școle preste tot este lipsă de disciplină, și cere a-se pune pond mai mare pre creșterea morală.

Am amintit aici amendouă aceste momente, ca să se vadă, că în lumea mare este multă nemulțămire și o plânsore generală, că lumea, cum merge ea astăzi, nu merge bine; ér cauza stărilor de nemulțămire provine din împrejurarea, că ómenii seduși de duhul lumii au început a-se înstreina de religiune și de credința în Dumnezeu, ér fără de această credință îi este omului cu neputință a ajunge la bunăstare și fericire.

Am amintit aici aceste două casuri, deoarece ni-se par foarte semnificative. Se plâng ómenii din lumea apuseană, că a intrat pessimismul în literatură, și acesta s'a întâmplat de bună seamă pentru că în unele scrieri mai nouă se înfățișează nemulțămirea, în carea trăește societatea de astăzi. O îndreptare se ascéptă numai dela o creștere mai bună. Inse această creștere mai bună nu se póte face fără religiune și fără a-se reda bisericii rolul, ce-i compete în educațiune.

Poporul român din firea și aplecările lui este un popor religios, și la noi literatura s'a plămădit pre bazele creștinătății noastre. Prin contactul nostru cu literatura popórelor apusene însé, ușor putem să alunecăm, și pre nesemțite, se póte, să între și în societatea noastră idei greșite. De aceea ținem, că este de lipsă, să fim cu tótă grija, ca ceea ce s'a constatat, că este réu la alții, să nu póta avea intrare la noi.

Accentuăm această chiar astăzi, când prăsnuim împlinirea făgăduinții Domnului, — prin pogorirea Duhului sfânt asupra Apostolilor, — deoarece în conformitate cu viața și trecutul nostru, sântem deplin convinși, că la noi desvoltarea și înaintarea pre tóte terenele vieții este stréns legată de întărirea și înaintarea noastră în religiune și preste tot în alipirea și iubirea, de carea vom fi însuflețiți, către biserica străbună.

Spre scopul acesta și în dorul nostru de a ajunge cu ajutoriul lui Dumnezeu la bunăstare și fericire, ne inspirăm astăzi de Duhul Domnului, ca-

rele vecinic lucrăză prin biserica la îndreptarea și întărirea credincioșilor în cele bune și folositoare.

Activitatea ducului Domnului, ca putere pururia viiă și activă, precum ni-o înfățișează acesta sfânta evangeliă și practica bisericii, își revarsă darul său asupra credincioșilor în trei direcțiuni, și anume: a) ne inspiră și ne întărește în credință și în iubirea trebuincioasă, ca să putem trăi o viétă întru Chiistos în rugăciune și în fapte creștinesci, ne regulăză dorințele și aspirațiunile noastre, ne face să fim stěpâni preste slăbiciunile și patimile proprii firii omenești; și conduce și dirigéază în direcțiune bună și nimerită întrégă viața noastră, b) deprinde pre om la abnegațiune și pocăință, și îl ridică în o lume ideală, în carea sêmețe plăcere numai întru sěvșșirea bine-lui și întru practicarea virtuților creștinesci, și c) dá inimii noastre tária și curajul trebuincios în lupta cea grea, ce trebuie să-o purtăm pentru viétă și desvoltare și conducându-ne la libertate și independință în cugetare și acțiune ne face să biruim asupra tuturor ispitelor lumii acesteia.

Biruința este caracteristica bisericii în decursul veacurilor, pentru că Duhul Domnului lucrăză print'rensa.

Acéstă biruință este firul caracteristic și în istoria bisericii noastre române. Luptând veacuri multe cu greutățile tuturor vremurilor, românul și-a pus totdeauna credința și nădejdea în Dumnezeu. Acéstă credință și nădejde ne este cea mai prețioasă și cea mai valoroasă moscenire rămasă din bătrâni. Voim sěremănem, și să trăim pururia inspirându-ne de aceste dumneđeiești virtuți, deoarece puternică și viiă este în inima noastră convingerea evangelică, că „Domnul este cu noi, și nimenea împotriva noastră.“

Ne plângem astăzi de multe lipse; și multe din plânsorile noastre factice vor fi având tótă îndreptățirea lor, pentru că ori unde ne aruncăm privirea, vedem multe lipse și multe neajunsuri. În prima liniă însé, așa ni-se pare nouă, și așa vedem din unele semne, ce se arată pre ici, pre colo, — că mai pre sus de tóte avem o lipsă, pre carea, dacă o-vom face să dispară, vor dispěrea cu timpul multe din lipsele, de cari suferim factice astăzi. Așa ni-se pare adecă nouă, că preocupați de idei greșite de ale timpului, în carele trăim, pare că ne-am găsi de sigur duși, seau cel puțin la începutul unei porniri, de a face viața și viitoriul nostru pendente dela succese, cari țintim a-le obține pre alte terene, și astfel cu putință este să alunecăm dela tária și puterea în

vitalitatea bisericii noastre, de carea pururia trebuie să fim inspirați.

Am greși de sigur, dacă timpul și grelele împrejurări în cari trăim, ar avea asupra noastră atâta putere, ca să-ne facă, să plecăm pre un astfelu de povârniș, carele după noi ar însemna o primejdiă pentru viața și dezvoltarea noastră ulterioară. Sperăm însă, că dispunem de putere și de destulă tăria de a putea rezista la ori ce felu de ispită, carea ar încerca să-ne momescă a pleca pre o astfelu de cale.

Ne iubim mult mai mult trecutul, decât să nu avem tăria, ca să nu respingem ori ce încercare, ce ar ținea să-ne abată dela vechia noastră liniă de conduită.

Acésta este ideia, carea preocupă, și stăpânesce astăzi sufletul și inima noastră. Cerem astăzi în sfintele rugăciuni și cântări, cari le ridicăm către Tronul ceresc darul și puterea de sus, ca să-ne întărim dîlnic în credința în Dumnezeu, și să putem săvârși în măsură tot mai mare fapte creștinesci pentru a înainta în cele bune și folositoare și pentru ca să putem contribui unul flecarele cu fapta și cu cuvântul la întărirea și ridicarea bisericii noastre și la înaintarea poporului nostru în spiritul creștinesc pre toate terrenele vieții.

Diecesa Caransebeșului.

Deși existența bisericii ortodoxe în Ungaria din timpuri străvechi este un fapt pozitiv, cu toate acestea rămâne foarte greu a preciza și hotărî residențele episcopilor ortodoksi, al căror număr și loc nu e constatat.

În Banat fiind numărul creștinilor ort. dintru început foarte mare, sigur vor fi avut și mai mulți episcopi. Papa Grigorie IX porancese mitropolitului din Kalocsa a converti pe episcopul gr.-or. din Szerém. În 1225 s'a fundat mănăstirea Meszity (Mesici) din cottul Timiș. După apunerea casei regesci Arpadiane, regii din casa Anjou, având a mulțami tronul lor influenței papale, erau cu totul devotați bisericii catolice. În 1366 regele Ludovic cel Mare demandă comiților din Caraș și Cheve a cita înaintea comitelui suprem Himfi Benedek pe toți preoții gr.-or. împreună cu soțiile și pruncii lor. În acest restimp aprôpe întréga nobilime română se lăpêdă de credința strămoșescă trecând la catolicism, și se pierde pentru totdeauna pentru națiune.

Mai apoi slăbindu-se legătura Banatului-Severin cu Ungaria, patriarhul din Constantinopole crează episcopia Severinului, numind pre *Antimie* de episcop la 1370. În jumătatea 2 a secl. XV. exista în Timișóra biserică și școlă gr.-or. Makarie patriar-

chul din Ipec (1558—73) a obținut dela Turci dreptul a numi episcopi pentru Ungaria sudică, și din diferite însemnări se afirmă, că pe acel timp erau 11 episcopi gr.-or. în Ungaria, așa s. e.: Vêrșeț, Timișóra, Buda și altele.

În 1607 sub principele Sigismund Rákóczy era episcop în Lipova *Sava*.

Conform decretului imperial din 4 Mart. 1695 episcopiile ortodoxe române, ci din Ungaria și Banat se contopiră în ierarchia privilegiată a Sêrbilor. Așa ajunseră Românii Banatului, după alungarea Turcilor (1700—13), prin privilegierea Sêrbilor, cu totul sub ierarchia acestora. Sub domnia Turcilor, și adecă la ocuparea cetății Timișóra, se face mențiune despre un episcop gr.-or. cu numele *Ioanichie*. Mai departe în o petiție a 12 preoți și 40 chinezi din districtele Caransebeș și Lugosă către generalul Steinville, din 1717, 12 Faur, datată din Caransebeș, se amintesc un episcop cu numele *Moise*, care a rămas din vremea Turcilor și care îi asupresce.

Prin organizarea ierarchiei sêrbești, Românii din Banat ajung sub cele 2 episcopii: a Timișorului și a C. Vêrșețului. Episcopii din diecesa C. Vêrșețului residau la început în Caransebeș, strămutând *Vichentie Popovici* scaunul episcopesc la Vêrșeț. Șirul episcopilor se arată astfel: la 1695 *Spiridon Stibicza*; după dînsul urmază *Nicolae Dimitrievici*, care ar fi edificat catedrala din Vêrșeț; 1722 *Moise Stanoevici*; 1728 *Maxim Nestorovici*; 1739 *Eutimie Damjanovici*; 1741 *Isaia Antonovici*; 1749 *Ioan Georgevici*; 1769 *Vichentie Popovici*; 1786 *Iosif Ioanovici Sacabent*; 1806 *Petru Vidac Ioanovici*; 1829 *Maxim Manojlovici*; 1833 *Iosif Raia-cici*; 1843 *Stefan Popovici*; 1853 *Emilian Kengelâcz*.

După îndelungate lupte și sacrificii multe ale nemuritorului bărbat providențial Șaguna, și ale altor fruntași binemeritați pentru biserică și națiune, se începe o eră nouă pentru biserică ort. rom. din Banat.

În urmarea înțelegerii cu coreligionarii sêrbi, conform decretului regesc, se ține un congres la Carloveț în 27 Sept. 1860, în care se pertractează dorințele Românilor ort. din diecesele: Aradului, Timișorului și Vêrșețului. În congresul din Carloveț, ținut la 1864, se primi cu înțelegere comună și unanimă despărțirea ierarchică a Românilor de către Sêrbi.

Prin diploma imperială din 24 Dec. 1864 se decretază în sfârșit, spre bucuria și mângâierea nespūsă a Românilor ort., restaurarea mitropoliei și înființarea a 2 episcopii sufragane ort. rom. în Arad și Caransebeș.

Episcopia din Caransebeș cuprinde toți Românii ortodoksi din Banat, cu excepțiunea celor din protopresbiteratele: Timișóra, Banat-Comloș, Belinț (Hasiaș) și Lipova.

Primul episcop ortodox român al Caransebeșului a fost (6 Iulie 1865) fericitul *Ioan Popasu*, un bărbat cu o cultură înaltă și de o energie și activitate vrednică de totă lauda. Reorganizarea diecesei este în mare parte opera lui. Cu întrunirea congresului național bis. la 16 Sept. 1868, apoi prin votarea și aprobarea statutului organic înarticulat și în legile țării din 1868, art. IX. s'a așezat fundament temeinic, pentru timpuri îndelungate la viața, consolidarea și dezvoltarea bisericii ort. române din patrie. Biserica ortodoxă română de veacuri impilată ajunge a fi autonomă deplin. Din acesta se explică dezvoltarea rapidă în toate 3 diecesele ortodoxe. La 5/17 Febr. 1889 a reposat primul și binemeritul episcop al Caransebeșului *Ioan Popasu*.

În 27 Martie același an fu ales de episcop archimandritul-vicar *Nicolae Popea*.

Diecesa Caransebeșului se compune din părțile banatice neapartinătoare la eparchia Aradului, ea cuprinde întreg fostul comitat al Severinului. ^{3/4} părți din Caraș, 50 comune din comitatul Timiș și 20 comune din Torontal. Diecesa are 11 protopresbiterate: Caransebeș, Lugos, Făget, Orșova (Mehadia), Oravița, Vârșet, Panciova, Jebel, Ciacova, Biserica-albă și Bocșa-montană. Comune matre sînt 317, iar filii 39, cu o populațiune de 384,436 suflete. Statul preoțesc constă din 399 persoane. Institute de cultură sînt: în centru institut teologic de 3 cursuri, institut pedagogic de 4 cursuri cu școală de aplicație; școle confessionale rurale sînt în număr de 337, dintre cari numai 215 stau sub jurisdicțiunea diecesei, 11 stau sub administrațiunea societății privilegiate austro-ungare a drumurilor de fier, iar restul de 106 de pe teritoriul fostului confiniu militar se administrează de stat, afirmându-se a fi școle comunale. Personalul didactic la școlile de sub jurisdicțiunea consistoriului se compune din 227 învățători și 10 învățătoare. Starea fondurilor și fundațiunilor diecesane cu finea anului 1896 a fost: 623,197 fl. 66^{1/4} cr. Starea averilor comunelor bisericesci din diecesă cu finea anului 1896 a fost: 5,625.808 fl. 26 cr.

În decurs de 32 ani (1865—1897) diecesa Caransebeșului în toate direcțiunile a făcut enorme progrese și toate afacerile bisericesci, școlare și fundamentale sînt în continuă și spornică dezvoltare. În Caransebeș la venirea episcopului *Ioan Popasu* era o residență veche ruinată și o moră stricată, astăzi se află case proprii pentru residența arhierescă, pentru institutul teologic și pedagogic, pentru cancelariile diecesane și pentru librăria și tipografia diecesană. Diecesa are cumpărate trei moșii în extindere până 3500 jugere pământ. Averile comunităților bisericesci în valori și realități s'au mărit continuu. Din puțin mult s'a făcut, și este îndreptățire a crede că tot mai mult și mai bine va fi.

(Enciclop. Rom.)

Dr. G. P.

Sărbătorea Rusaliilor.

Înainte de înălțarea Mântuitorului la ceriu le promise se El apostolilor trimiterea Duhului sânt, care îi va învăța, mîngăia și le va da darul predicării. Această promisiune a Mântuitorului s'a și împlinit 10 zile după înălțarea lui Christos la ceriu sau în ziua 50-a dela învierea lui. Acest act al mântuirii coincide cu sărbătorea Cincidecimii a Iușeilor. La această sărbătore, care dura șapte zile și care s'a instituit întru aducerea aminte de darea celor 10 porunci prin Moisi pe muntele Sinai și de legătura făcută între D-șeu și poporul israelitean, se adunau Iudeii de prin toate țările la Ierusalim.

În această zi însemnată a T. v, s'au adunat și apostolii în o locuință, după ce și-au completat numărul de 12 prin alegerea lui Matia în locul lui Iuda Isarioteanul și — după cum ne istorisesc evangelistul Luca (Acta cap. 2) — pe când se rugau ei s'a făcut tunet din ceriu și s'a pogorit Duhul sânt asupra lor așezându-se pe fiecare din ei în chip de limbi de foc și umplându-i de duh sânt, au început a vorbi în limbi străine.

Tunetul dela pogorirea Duhului sânt ne aduce aminte de minunea întâmplată la predarea legii pe muntele Sinai. Și acolo prin tunete și prin cutremur s'a arătat D-șeu, ear aici natura se spăimântă trecînd prin ea Duhul sânt. Duhul sânt se arată în foc spre a simboliza înnoirea și curățirea apostolilor din acest moment, pentru-că focul, care desparte elementele de oaltă, rugina de fer, necurăția de aur e un simbol pregnant al acestei curățiri și înnoiri. Precum serafimul cu cărbune aprins a atins buzele profetului Isaia (Is. 6, 5—7) spre a l curăți de păcate ca să pótă vesti descoperirea dăiescă, tot astfel prin foc au trebuit curăți și apostolii, vestitorii descoperirii nouă. Ear Ioan Botezătorul a profețit despre Mântuitorul dîcînd: „Acesta vă va boteza cu Duh sânt și cu foc”. (Mat. 3, 11). Prin pogorirea Duhului sânt în chip de foc se mai simbolizează și starea luminată precum și câștigarea cunoștințelor necesare pentru predică, căci focul fiind imbinat în mod nedespărțibil cu lumina, e și simbolul înțelepciunii. Această înțelepciune le-a promis-o Mântuitorul apostolilor, când li a promis trimiterea Duhului sânt dîcînd, că acel Duh sânt îi va învăța pe ei toate.

Nu mai puțin însemnat e și simbolul vărsării Duhului sânt în forma limbilor. Limba e organul vorbirii și ca atare Duhul sânt stă în strînsă legătură cu Christos și învățătura lui. Christos, Cuvîntul vecinic al lui D-șeu, trimite apostolilor pe Duhul sânt, și acesta îi face pe ei organe ale cuvîntului dăiesc descoperit. Acesta au apostolii să-l vestească tuturor popórelor de aceea le-a și dat darul vorbirii în în limbi străine.

Și apostolii în urma darurilor acestora predică pe Christos cel restignit și înviat cu mai mult curaj ca mai nainte — după cum ne istorisesc e-

vangelistul Luca mai departe — ér ascultătorii predicii primesc prin lucrarea Duhului sânt învătătura nouă, botezându-se ca la trei mii în aceeași ți și punându-se astfel temelie solidă primei comunități creștine.

Intru amintirea tuturor acestor întâmplări s'a instituit sărbătorea Cincizecimii, dela cuvântul grecesc πεντηκοστή a cincizecia, adecă a țilei a cincizecia, pentru-că se serbează în a 50-a ți dela Paști. (Tot dela acest cuvânt grecesc se numesce și cartea, carea conține cântările bisericesci a serviciului d-șeesc dela Paști până la Rusalii, penticostar).

Cu numele acesta s'a însemnat însă nu numai a 50-a ți ei și întreg intervalul de 50 de țile dela Paști până la Rusalii. Aceste țile s'au privit ca țile de sărbătore, parte pentru actul imbucurător al învierii Domnului, parte pentru revărsarea Duhului sânt. Dacă țicem că aceste țile erau țile de sărbătore, atunci cuvântul sărbătore nu trebuie să-l luăm în înțelesul stins al cuvântului.

Sărbarea acestor țile constă în desele servicii d-șeesci, luând parte la acestea creștinii în număr mai mare, decât în alte țile; apoi după cum demândă sinodul I ecumenic can. 20 la aceste servitii creștinii trebuiau să se rōge stând, pentru-că după cum țice s. Vasile cel mare — acéstă stare ne aduce aminte de învierea, ce se speréză în veacul viitor, și nu ingenunchiem când ne rugăm pentru-că prin acéstă s'ar exprima umilința, carea nu are loc în acest timp al învierii Domnului. Chiar și împărății creștini au edat edicte, prin cari se opresc în decursul Cincizecimii producțiunile teatrale, pentru-că aceste țile sunt țile destinate pentru rugăciuni, în cari creștinii să se ocupe mai mult cu idei religioșe și nu profane.

Afară de numirea Cincizecime, mai purta acéstă sărbătore și numele de „Țiua Spiritului sânt“, ear în limbajul poporal și numirea de „Rusalii“, dela cuvântul „roză“ (trandafir), dându-se acéstă numire dela împrejurarea, că se petrece cam pe timpul înfloririi trandafirilor.

Obiceiul Iudeilor vechi, de ași infrumșeța la sărbătorea lor de Cincizecime sinagoge, și casele cu ramuri verți și flori spre aducerea aminte, că legea sau cele 10 porunci s'au dat într'un timp, când tōte erau înverțite și înflorite și spre aducerea aminte de petrecerea lor în colibe de frunze și de ramuri verți, după ce au eșit din Egipt, a trecut și în biserica creștină. Creștinii încă își infrumșețază la Rusalii biserica cu ramuri verți și flori, dând însă acestei infrumșetări un înțeles figurativ și închipuindu-se sub ea frumșețea cea spirituală, cu carea biserica lui Christos, ca o împărăteasă și mireasă aleasă e împodobită de Duhul sânt, dorind a vedé acéstă frumșeță în toți din filii ei.

Sărbătorea Rusaliiilor, care e al treilea praznic al bisericii creștine are origine apostolică. Nu ne putem închipui, ca să nu fi sărbat apostolii țiua în

care s'a împlinit promisiunea Mântuitorului referitoare la trimiterea Duhului sânt, în carea s'au înarmat cu putere de sus spre a-și puté împlini chemarea lor evangelică și în carea așa țicend s'a întemeiat biserica creștină. Pucețend dela acéstă părere înțeleg unii scriitori bisericești sub sărbătorea Cincizecimii, despre carea vorbeșce evangelistul Luca (Acta 20, 16) și apostolul Pavel (I Cor. 16, 8) sărbătorea Cincizecimii creștine și nu iudaice. Sigur e că pe timpul lui Origen († 254) și a lui Tertullian († 220 — 240) acéstă sărbătore exista, pentru-că acesti scriitori vorbesc despre ea. Ear Augustin aplică regula generală despre tradițiunea apostolică: „Că ce nu s'a scris și totuși se observă pe întreg pământul, e de origine apostolică“ — și la acéstă sărbătore.

Despre spiritism.

Epoca deșeptării.

Magia. — Farmecul, vrăjitoria. —

— STUDIU —

de D. Voniga.

(Continuare.)

Magnetismul, hipnotismul și Somnambulismul.

Seclul al XVII și XVIII-lea este epoca deșeptării și tot odată epoca fantasticilor, a înșelătorilor și a șarlatanilor. — Cei de mai nainte inconștiu, prin imaginațiunea și halucinațiunea lor se înșelau înșisi pe ei și înșelau omenirea; iar acestia îndepina conștiință și intenționat înșelau lumea făcându-o credulă pentru înpărăția infernă. Încă nu se pot considera toți așa numiții „visionari“ sau „demonomani“ de înșelatori și sinamăgitori și nici se pot socoti ca medii, deși cum zic spiritiștii, în ei trebuie să recunoștem puterea mediistică; dar li-se prezentau sufletele și spiritele chiar fără invocare.

Emanuil Schwedenborgianul n. 1688 în Stocholm rep. la 1772 în London, — pe care Kant îl numeșce „șef al visionarilor“ și „fantasticul fantasticilor“ și pe care într'un op al său intitulat: „visurile unui visionar“ îl espune humorului filosofilor — despre adevăritatea cercetărilor sale a fost pe deplin convins, căci înșelăciunea nici înaintea lui nu s'a putut adeveri. — E mai cunoscută opinia arhiamandritului Barrieldespre Schwedenborg, că adecă visiunile acestuia sau început după un greu morb, de care a suferit, și astfel după tōtă aparența acelea se par a fi influința unei indispozițiuni fixe*) — Pseudo contele Cagliostro, n. la 1740 în Palermo rep. la 1792 în închisōre la Roma; apoi aventurierul G. I. Schöpfer n. la 1739 în Nürnberg, rep. prin sinucidere în 1773 și alții, au fost cei mai vicleni și ticăloși înșelători și șarlantani. Ambii erau visionari și prin înșelăciunile lor ticăloșe își umpleau pun-

*) „S. Chr. Der animalische magnetismus in seinen Verhältnissen zu den Wundern“.

gile și duceau rol în societate. — Primul ca colonel în „serviciu spaniol“ voiajgia cu o frumoasă aventurieră, cu Serafina Felichiani, pe carea în tot locul o prezenta ca pe: dra „princesa de Santa-Croce“ Acest șarlatan prin Italia, Franța, dar mai ales prin Rusia a produs mare senzație ca necromant, tautomaturg și magnetisor. — Rafinatul înșelator, care în „Haute-Volée“ din Paris ducea un rol ca nimeni altul înainte de el, și care a uzat de stupiditatea societății blasiră și imorală, a avut curagiul a enunța chiar înaintea jurilor sei, că vindecările sale magnetice nu sunt decât nebunii *)

Așa numitul „magnetism animalic“, încurând după descoperirea lui, a ajuns a fi prada celei mai șarlatane magie necromantică, pe carea atât unii aderenți cât și contrari ai spiritismului o numeră într-o categorie cu adevăratul magnetismul animalic, de și incorect, după cum vom arăta acésta mai la vale.

E drept că în unele puncte coșună, dar acest contact e mai mult numai exterior și aparent — ear nu în esență. E drept apoi și aceea că și în spiritism există magnetismul și somnambulismul, cum abună-óră s'a constatat acest cas la uvrierul francez Chahagnet care, afirmative inspirat de spiritul lui Schwendenberg a devenit intemeetorul „nouvei biserici creștine“ etc. Mai departe între esplicătorii magnetismului erau mulți chiar și dintre spiritiști, până când de altă parte în diferite teorii ridicate pentru esplicarea spiritismului, magnetismul animalic a avut un rol însemnat.

Magnetismul animalic sau de viéță după inventatorul seu A. Fr. Mesmer se numește și „mesmerism“.

Mesmer, n. la 1754 în Iznangon, rep. la 1815 în Meersburg a început a aplica magnetismul și electricitatea la vindecarea morboșilor. Principiile sale fundamentale stabilite în 22 puncte le-a comunicat tuturor Academiilor de științe. — Primele patru puncte sunt de următorul concept; 1) Intre corpurile cerești și între ființele pământene viețuitoare este influință reciprocă. — 2) Mijlocul auxiliar al acestei influințe este un fluid de o fineață necomparabilă răspândit în genere și atât de estins cât nu lasă loc gol. 3) Efectul reciproc este supus unor legi mehanice — și până aci necunoscute. 4) Efectele varii și reciproce se desvóltă din activitate și se pot aseména cu fluxul și refluxul *) Sistemul prelucrat de Mesmer numai într'un timp fórte scurt a întrebuințat în operațiunile șale magnetul mineral. În credința lui în magnetismul general, ce pătrunde ori-ce corp și care și în om se află chiar ca în magnet: trăsurile și atingerile magnetice le efeptuia numai cu mâna. Mai târziu apoi sa folosit de așa numitul „vas magnetic“, un teac umplut cu corpuri magnetice, în care cei bolnavi își țineau verga lor prin care credeau a pute forța transversarea „fluidului magnetic“.

*) F. Bülow Geheime Geschten und rathselhafte Menschen I. p. 310—333.

„) Sistemul prelucrat de Mesmer, a fost edat la 1814 în două volume de către discipolul seu A. Wolfardț medic în Berlin).

Acésta teoriă și praxă, și-a câștigat incurând numeroși aderenți dar în acelaș timp și tot atâția contrari. Inventatorul, de cei dintâiu, era glorificat, iar de cesti din urmă batjocurit și aspru satirisat. — Resultatul neobișnuit însă și mai ales feluritele fenomene, la cari au ajuns Mesmer cu teoria sa — erau noutăți senzațioșe. — O sirgură trăsură sau atingere preste membrele bolnavului era suficientă pentru producerea celor mai mari convulsii, ma adese chiar pentru adevărata analgesie. Mesmer a efeptuit multe vindecări fericite, ma unei artiste vieneză de pian ia redat chiar vederea, dar pacienta, după încetarea halucinațiunilor fisionomice a remas iarăș, fără vedere! Doppel zice că ea el a putut înșela pe Mesmer, vestitul magnetisor și acésta înprejurare fatală — pentru artistul chiar atunci ales de membru al Academiei — l'au constrins să-și ia refugiul dinaintea persecuarilor fără cruțare. — A mers la Paris, unde după o puternică opozițiă și-a aflat numeroși amici și aderenți. — În Franța au ridicat peste 20 de institute de cură magnetică.

Prin manipulațiunile arătate mai sus, magnetisa chiar și persoane absente; acésta împrejurare însă se reduce la imaginațiunea bolnavului. — Magnetisații sub efectul puterii magnetice sunt supuși arbitriului și puterii magnetisorului. — Un cuvânt, o privire, ori un semn este de ajuns ca magnetisatul se facă cea ce magnetisorul voește. — Revenind apoi magnetisatul în starea normală, acesta n'are nici o cunoștință de ceea întâmplate cu el sau efeptuite asupra lui în starea de magnetizare.

Caste nel dn Puysegur, medic practicant în Salzburg, a început a aplica arta magnetizării simple la somnambulism aplicând asupra acestuia un nou sistem de cură — Cuvintele lui Puysegur „Croyez et venez“ (voește cu încredere) ridicau puterea magnetisorului chiar până la sevêșirea minunilor; iar somnambulismul magnetizat — deosebit de cel natural sau idiosomnambulism — îl ridicară la o stare pe deplin mistică.

De aci începând apoi, magnetismul în multe locuri a fost considerat ca o artă productivă a înșelătorilor și șarlatanilor aplicată asupra celor ușor creduli și cu inclinare spre misticism. — În stare de adênc somn de magnetizare atât activitatea normală a sensurilor, cât și conștiința mentală pausează, și somnambulul nu simțește nici impresiunile sensuale și nici influențele esterne, fie acelea ori cât de dureróșe chiar.

Cea mai mare senzație a produs-o starea de adormire în deșteptare (Schlafwachen) cu tóte activitățile ei sensuale frappante și prin claritatea spirituală.

Se narează numeroșe cazuri, că adevărat somnambulii au cetit din cărți închise; că ved cu vârful degetelor și aud cu ochii etc. Afară de acésta perschimbare de sensuri la mulți somnambuli s'a mai constatat o admirabilă sensibilitate de „vedere clară“ sau îndepértată, — în timp și spaț — precum și de revedere ratros pectivă (setond and retrospectiv sight).

Să susține, că somnambuli își ved clar starea și

tóte fenomenele organismului lor; văd locul și cauzele morburilor precum și medicamentele acestora; deslégă enigme ascunse și rezolvéză celea mai grele cestiuni; esplică lucruri despre cari nainte de somnambulitatea lor nici idei nau avut, m'a nici măcar de nume nule-au auzit; descoper secrete ascunse, povestesc evenimente și profetiază viitorul.

În cel mai inferior grad de estaz magnetic și în visurile ușore și de deliciu, se presintă celea mai varii și mai aventurióasă halucinațiuni; și acestea fenomene apoi de cătră cei ușor creduli și contemplatori neesperți sunt socotite de realități obiective.

(Va urma)

D I V E R S E.

* *Protopresviter* pentru tractul vacant al Ienopolei a fost numit prin Consistoriul eparchial aradan întrunit Lunia trecută părintele protopresbiter al Butenilor Constantin Gurban.

Adresăm felicitările noastre părintelui protopresbiter, și-i dorim, că D-deu să-i ajute, ca să póta conduce cu cel mai bun succes agendele bisericeii și școlei noastre din tractul Ienopolei spre ridicarea și întărirea s-tei noastre bisericeii, spre ridicarea și înaintarea poporului credincios!

* *Bibliografie.* „*Enciclopedia Română*“, publicată din însărcinarea și sub auspiciile „Asociațiunii pentru literatura rom. și cultura poporului român“ de Dr. C. Diaconovich. Editura W. Krafft, Sibiu.

A apărut fasc. 8, care cuprinde articolele Calahorra—Cavaignac, între cari un bogat material de interes special românesc. Amintim dintre articolele biografice: Calimah, Calineșcu, Calinic, Galomfirescu, Câmpineanu, Cantacuzin, Cantemir, Căpităneanu, Dr. Capșa, Caragea, Caragiale, Carol I, Cârnuț, Carp, Catargiu, etc.; iar dintre cele geografice: Călăraș, Căldărușani, Călimănesci, Călugăreni, Cămpeni, Cămpina, Cămpulung, Caracal, Caransebeș, Caraș-Severin, Carpații, etc. Afară de aceste mai sânt tractate în fasc. de față numeroase materii cu deosebită considerare la stările poporului român, s. e. valorósele art. de igienă de Dr. Felix (Casa, carantina, canalizare, etc.) Cartea funduară (Cosma), Calea ferată (Puscariu), Capitul (Bunea), etc.

De interes este anunțul editorului, că cel mult în August a. c. se va termina volumul 1 (fasc. 1—10) și că pentru compactarea acestuia a procurat scórțe speciale, lucrate cu mult gust artistic în un format corespunđător caracterului publicațiunii. Prețul scórțelor, inclusive trimiterea recomandată, face fl. 1 — de volum, (pentru România Lei 2.50).

La abonamente noue se recomandă a comanda volumul I compactat, cu rambursă. Volumul compactat, franco, costă fl. 11.80, (pentru România Lei 30.—)

„*Enciclopedia Română*“ se publică în 3 volume mari, à 10 fasc. de câte 6 cóle de tipar și se póte abo-

na la editorul W. Krafft în Sibiu, cu prețul de fl. 10.— de volum, care este a se achita anticipativ. Pentru România deposit general la Storck & Müller, București, iar prețul 25 Lei de volum.

* *Cele mai scumpe obiecte din lume.* Dintre clădiri, cea mai scumpă este clădirea așa numită Capitol, care se află în orașul Albany din Statele-Unite americane și care a constat 44 milioane florini. Dintre tablouri, cel mai scump este tabloul „1014“ al lui Meissonier și „Angelus“ al lui Millet dintre cari primul a fost vândut cu 375,000 fl. ér al doilea cu 310.000 fl. Dintre cărți cea mai scumpă este o bibliă străvechiă hebreică, ce se află în proprietatea Vaticanului din Roma. Pentru această bibliă încă în evul mediu i s'a oferit Papei Iuliu 450,000 de marci, dér deși Papa se afla în mare strimțóre de bani, n'a voit să se despartă de prețioasa relicviă. Șahul Persiei este în posesiunea celei mai prețioase pipe, a căreia valóre e socotită în 750,000 fl. Țava acestei pipe este de aur fin și e împodobită cu diamante, ér capacul pipei constă dintr'o singură bucată de diamant. Cele mai scumpe țigări le fuméză prințul de Wales. Sunt țigări veritabile de Havanna, pe care le aduce direct din Havanna și-l constă una 19 mărci (11 fl. 40 cr.) Cel mai prețios diamant este diamantul „Imperial“, care se află în proprietatea Nivamului din Hyderabad și e prețuit în patru milioane și 300 de mii fl. Cel mai scump covor îl are Sultanul turcesc. Covorul e împodobit cu mărgăritare veritabile și prețuește cinci milioane fl. Cea mai scumpă odaiă de dormit o are milionarul american Marchand, pe care această odaiă singură la costat cinci milioane fl. Dintre câni, cel mai scump este cănele „Plinlion“ de rassa bernhardină, pe care un bogătoi din America la cumpărat cu 42,500 fl.

* *Esperimente științifice cu balonul.* În ziua de 8 Iunie st. n. se vor face, cu scop de studii științifice, în Paris, Strassburg, München, Berlin, Viena, Varșovia și Petersburg, eseursiuni cu balonul. În numitele stațiuni se vor slobođi de-odată și în același timp diavante fixat mai multe balóne atât cu pasageri, cât și fără pasageri, și provédute cu aparate de registrare, dela cari se așteptă, că vor aduce date prețioase asupra densității, a umidității, și a temperaturii aerului. Incât pentru balónele fără pasageri, scirile asupra lor, unde se vor vedé séu unde vor cădé, în Austro-Ungaria sunt a se trimite institutului militar aeronautic din Viena (la arsenal). Balonul și instrumentele se se trimită tot-acolo. Pentru re-trimitere se dá un premiu de 24 florini.

* *Pânea și mămăliga.* Pentru ca atât pânea, cât și mămăliga să fiă bune și hrănitóre, trebuie înainte de tóte, ca făina, din care se prepară, să fiă bună și curată. O făină bună trebuie să aibă o colóre uniformă, să nu miróse greu și să nu se vadă prin ea puncte colorate, negre, verđi, ori roșii, căci aceste puncte sunt semnele desvóltărei unor ciuperci în făină. Făina de grâu mai ales, decă e cumpărată din bolte, în fórte multe casuri e amestecată cu alte făini mai estine, cum e de exemplu făina de cartofi, (picoci, crumpene), care e nu numai mai ieftină, dér și mult mai puțin nutritóre ca făina de grâu.

